

*nyalet, punyar, punyarrapat, punyat, punyec, V. puny Punyegral, V. polze Punyejar, punyema, V. puny Punyent, V. punt Punyera, punyerada, punyerar, punyeró, punyessa, punyet, punyeta, punyetada, punyeter(o), -era, V. puny Punyida, punyidor, punyidura, punyiment, V. punt Punyir, V. punt (cf. punir, puny) Puó, V. pua i puça Pupa, formació infantil paral·lela a la de *buba*, explicada a BUA *Pupa* 'nina' error auditiu en lloc de *pupé* (fr. *poupée*) *Pupai*, mala pron. per *papai* = *papa* (PARE) *Pupí* pall., V. *Pupil*, *Pupilla*, *pupillar*, *pupillaritat*, *pupillatge*, V. *pubill* *Pupina* sembla ser terme més aviat individual (potser humorístic), usat per un apotecari amb ribets de savi, pel ll. *popina* 'cuina tavernària' *Pupitre*, V. *púlpit* *Pupoa*, V. *palpar* *Pupuruput*, V. *pa-* *pàver**

PUPUT, mot resultant d'una formació anàloga a la dels noms llatí UPŪPA, gr. ἔποψ etc., alterada per influència de *put* 'fa pudor', perquè realment és un ocell pudent; però en l'origen del nom, paral·lel en aquests tres i en altres idiomes, sembla haver-hi una imitació del crit de l'ocell; els detalls històrics de la formació del mot català no estan ben establerts, si bé és ben possible que es partís d'una forma com un **apupot*, modificada després com una *put-put* per l'etimologia popular *put put...*, o sigui 'put bastant'. □ 1.ª doc.: *putput*, c. 1460, JRoig.

Les dones «per llurs usances / axí diverses, / e tan perverses / obres e manyes, / són, alimanyes, / serp tortuosa, / --- / talp, oroneta, / muçol, *putput*, / gall, cutibut, / ---», JRoig (*Spill*, 7703). Forma repetida per JnEsteve, c. 1472 (*Li. Eleg.*), OPou «*putput*: upupa» (*TbPu.*, 46), Carles Ros i Sanelo (I, 117v1; II, 42r2); mentre que els *DTa.*, Lacav., Belv., Lab. etc. posen la forma general *puput*; «*poput*: ocell conegut», Busa-N. 1507 (E-III-4.52).

La declaració d'AlcM «el gènere és variable, predomina el masculí, a les Balears és l'únic» és errada: el que predomina finalment és el femení, com fan constar els diccionaris generals, des del Lab. 1840 i ss. al *DOrt.* i el *DFa.*; és l'única que he sentit en el català central (ja de criatures, c. 1911, jugàvem a la *puput*), i predomina de molt a tot el territori continental de la llengua. A Menorca és realment masculí: *es pupút* Mercadal, *es papút* Alaior; «es *puput* i es mussol / tots dos fan una tonada: / es *puput* canta amb es sol / i es mussol en sa veldada», Camps Merc. (*Folkl.* I, 133; II, 279). També a Mall. [*DFgra.*], i hi tinc nota d'alguns indrets *Cas Puputs* o *Paputs*, si bé sembla imprudent afirmar que sigui allí l'únic gènere, car a Sineu *Ca sas pupúts* és el nom d'un establiment de Serritxola (1963.4).

En el Continent el femení no és únic: el masculí el trobo en una cançó popular: «sentirem cantà 'l *puput*, / també la gotlla, / de pardals y de perdius / és una glòria» (MilàF, *Romllo.*, 388.29). Però el femení s'estén des del català central cap al N. i el SO. (el mateix AlcM l'assenyala a Besalú, i a diverses localitats de la zona de l'Ebre), i deu continuar així fins als Pi-

rineus centrals.

Tinc moltes notes del fem.: *la putpút* als diversos pobles de la Vall de Cardós; *la pupút* a Tor de Vall Ferrera, 1932-34. En el País Valencià tinc nota del femení fins a l'extrem Sud: *la polpút* és «forma més oïda a la Ribera, però també he sentit dir *la palput*» i «potser també alterne amb *la pulput*», J. G. M. 1955; ell mateix m'havia indicat *la babut* a Albaida (1935). Personalment sento una *papút* a Castelló de Rugat, *la papút* a Llocnou de St. Jeroni (on hi ha La Fonteta de La P.), una *porpút* a Lutxent, *La Puput* a Biar (on hi ha el *Cantal de la P.*); el *papút* només a la Vall de Gallinera (localitat repoblada per mallorquins en el S. XVII), 1962-63; seria masculí en una localitat del Nord (V. després, si bé pot haver-hi confusió amb el sobrenom ètnic). Al compte del femení hem d'afegir encara un *apuput* d'Elx i St. Joan d'Alacant —que reporta AlcM s. v. *ap*— i que no és més que una *puput* difressat o mal tallat; i un *pupupa* de Palafrugell i Foixà.

Variants fonètiques: *papút* a Eiv. (PzCabr.), i algun lloc de Mall. i de Men. (Alaior; i, junt amb l'altra, al Mercadal); *poput* Busa-N.; *Sa Granada Popút* establiment de *Sa Granada* a Manacor. En el P. Val. les que ja he citat, i la de la dita proverbial infantil «*porpút*, fes-te el monyo i te daré un cuc» que recullo a Carlet (1962).

Passant a l'aspecte històric. El ll. UPŪPA es mantingué en formes poc anòmales en el fr. *huppe*, i port. i gall. *poupa*, amb derivació diminutiva cast. ABUBILLA (DCEC/DECH), que es prolonga cap al lleon. occid. *boubiella*, gall. i port. dial. *bubela*, *boubela*. En mossàrab degué haver-hi diverses formes: *hapupa* (> and. *japupa*), ár. magr. *šubúb*, i el nostre *RMa.* hi registra una variant reduplicada *bubúpa*. També en les terres circumpirenaiques hi hagué una prolongació poc alterada del ll. UPUPA en l'oc. *upega*, que ja es troba a l'Edat Mitjana i continua fins avui prov. *upego* (en part localment alterat: llgd. *lipego*, roerg. *lepegue*, alpí *lupejo*, *TdF*).

N'hi ha diversos testimonis catalans des de Lluç: «Altra terra hi à, prés Boèmia, on ve una *úpega* en un boscatge: e, si null home talle negun ram d'aquell boscatge, en continent cau lamp e tro del cel ---»; «dien en aquelles terres que lo sol e la *úpega* e la *ýdola* és Déu» (*Blanq.*, *NCl.* II, 215.21; *Merav.*, *NCl.* IV, 126); «lo dit Tereu fonch per los déus convertit en *úpega*, Filomena en rossinyol e Progenes en oronella», *Curial* (*NCl.* III, 137). Podem comprendre aquesta forma com un prolongament de UPUPA > **úpoba* (amb la primera intervocàlica mantinguda per influència de l'onomatopeia) i la terminació trivialitzada fins a igualar-la al sufix comú *-ega*, potser passant a través de **úpoga* (cf. *pregon* < *prevon* PROFUNDUS); però hi degué contribuir molt la influència de la terminació de diversos noms d'ocell bastant relacionats: cat. ant. *piga* 'garsa' (FICA), *pigot*, *folga* 'fotja' (FULICA), *mallerenga*.

Dintre d'aquest marc romànic general no és inversemblant que en català es vagi formar de UPUPA un derivat en *-ot*, comparable a la derivació hispano-por-